

INFORME DE RECERCA

Núm. 18 - 2025

Informe de investigación
Research report

**Avançant en la
inclusió educativa.
La cotutoria a l'IES
Binissalem**

Irie
UIB - GOIB

Institut de Recerca
i Innovació Educativa

INFORME DE RECERCA

Avançant en la inclusió educativa. La cotutoria a l'IES Binissalem

Irie

Institut de Recerca
i Innovació Educativa
UIB - GOIB

Universitat
de les Illes Balears

**Govern de les
Illes Balears**

Conselleria d'Educació
i Universitats

Títol

Avançant en la inclusió. La
cotutoria a l'IES Binissalem

Título

Avanzando en la inclusión. La
cotutoría en el IES Binissalem

Title

Moving forward towards
inclusion. Co-tutoring in IES
Binissalem High School

Autors

Dolors Forteza Forteza
Francisca Moreno Tallón

Data de realització

2025

Idioma

Català

Pàgines

33

ISSN

2340-2601

DOI

10.3306/IRIE.INFORME.REC
ERCA.N18.2025

Aquesta col·lecció d'informes recopila i presenta els resultats de les investigacions realitzades per l'Institut de Recerca i Innovació Educativa (IRIE) de la Universitat de les Illes Balears i la Conselleria d'Educació i Universitats del Govern de les Illes Balears.

Aquest informe de recerca està subjecte a una llicència de Reconeixement –No Comercial– Sense Obra Derivada 4.0 de Creative Commons. Podeu copiar-lo, distribuir-lo i comunicar-lo públicament sempre que en citeu els autors i la institució res ponsable –Institut de Recerca i Innovació Educativa (IRIE)–. No se'n permet l'ús comercial ni l'obra derivada. Vegeu les característiques de la llicència a: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.ca>

Per citar aquest informe:

Forteza, D.; Moreno, F. (2025) Avançant en la inclusió educativa. La cotutoria a l'IES Binissalem. A IRIE (2025), *Informes de recerca en educació*, 18.
10.3306/IRIE.INFORME.RECERCA.N18.2025

Índex

Índex.....	4
Resum	5
Resumen	5
Abstract	6
1. Introducció	7
2. Metodologia i objectius	8
3. Resultats de l'avaluació de la cotutoria	9
3.1. La cotutoria: perspectiva de l'alumnat	9
3.1.1. Alguns comentaris lliures de l'alumnat	18
3.2. La cotutoria: perspectiva del professorat	19
3.2.1. Alguns comentaris lliures del professorat	29
4. Conclusions	30
Agraïments	31
Referències	32

Resum

L'etapa educativa de secundària es reconeix per la seva complexitat organitzativa, diferent formació del professorat, alumnes que han de fer un trànsit difícil de l'etapa de primària cap a l'educació secundària obligatòria (ESO), amb més transicions al llarg de l'escolarització, i amb un disseny curricular carregat, entre altres factors. En aquest procés, l'orientació i l'acció tutorial esdevenen eixos nuclears de la pràctica docent. El projecte que es presenta, inserit en el marc del Pla d'Assessorament als Centres Educatius (PACE¹), es planteja des d'una perspectiva de recerca participativa, no *sobre* el professorat, sinó **amb** un grup de docents, com a equip facilitador, amb l'objectiu d'analitzar la implementació de la cotutoria com a mesura que pretén avançar en la millora de l'atenció als i les alumnes. Els resultats evidencien, amb un grau elevat de satisfacció per part de l'equip docent de l'IES Binissalem i de l'alumnat, el valor i la pertinença d'aquesta estratègia, tot i que també mostren alguns accions que podrien optimitzar-se. Es conclou, a gran trets, que la cotutoria té el potencial de beneficiar el rendiment acadèmic i el desenvolupament socioemocional de tots i cada un dels alumnes.

Paraules clau: educació inclusiva, acció tutorial, cotutoria, èxit escolar, benestar emocional

Resumen

La etapa educativa de secundaria se reconoce por su complejidad organizativa, la diferente formación del profesorado, alumnos/as que deben realizar un tránsito difícil desde la etapa de primaria hacia la educación secundaria obligatoria (ESO), con más transiciones a lo largo de la escolarización y con un diseño curricular cargado, entre otros factores. En este proceso, la orientación y la acción tutorial se convierten en ejes nucleares de la práctica docente. El proyecto que se presenta, enmarcado en el Plan de Asesoramiento a los Centros Educativos (PACE), se plantea desde una perspectiva de investigación participativa, no *sobre* el profesorado, sino **con** un grupo de docentes, como equipo facilitador, con el objetivo de analizar la implementación de la cotutoría como una medida que pretende avanzar en la mejora de la atención al alumnado. Los resultados evidencian, con un alto grado de satisfacción por parte del equipo docente del IES Binissalem y del alumnado, el valor y la pertinencia de esta estrategia, aunque también muestran algunas acciones que podrían optimizarse. Se concluye, en líneas generales, que la cotutoría tiene el potencial de beneficiar el rendimiento académico y el desarrollo socioemocional de todos y cada uno de los alumnos y las alumnas.

Palabras clave: educación inclusiva, acción tutorial, cotutoria, éxito escolar, bienestar emocional

¹ * Activitat realitzada amb la participació de tècnics contractats en el marc del [Conveni Instrumental de subvenció entre el Govern de les Illes Balears i la Universitat de les Illes Balears per a la consolidació de l'Institut de Recerca i Innovació Educativa \(IRIE\)](#).

* Activitat realitzada en el marc de l'aportació extraordinària amb la Conselleria d'Educació i Universitats.

Abstract

The secondary education stage is recognized for its organizational complexity, the diverse training of teachers, students who must undergo a difficult transition from primary school to compulsory secondary education (ESO), with more transitions throughout schooling, and an overloaded curriculum design, among other factors. In this process, guidance and tutorial action become central pillars of teaching practice. The project presented here, framed within the Educational Centers Advisory Plan (PACE), is approached from a participatory research perspective, not on the teaching staff, but **with** a group of teachers, acting as a facilitating team, with the aim of analyse the implementation of co-tutoring as a measure intended to advance the improvement of student support. The results show, with a high degree of satisfaction on the part of both the teaching team at IES Binissalem and the students, the value and relevance of this strategy, although they also reveal some actions that could be optimized. It is concluded, in general terms, that co-tutoring has the potential to benefit the academic performance and socio-emotional development of all students.

Keywords: inclusive educations, tutorial action, co-tutoring, acadèmic success

1. Introducció

La cotutoria en l'educació secundària es configura com una estratègia pedagògica decisiva per enfortir l'acompanyament de l'alumnat en el seu procés d'aprenentatge, especialment durant l'adolescència, una etapa caracteritzada per múltiples reptes personals, socials i acadèmics. Per això, la cotutoria no només contribueix a l'èxit escolar, sinó que també dona suport al desenvolupament integral de tot l'alumnat (González-Benito et al., 2018).

La modalitat més habitual de tutoria a secundària és la grupal, que es realitza de manera regular, generalment en una sessió setmanal a l'aula. Aquesta intervenció busca detectar problemàtiques comunes dins el grup classe, fomentar la participació activa i afavorir l'adquisició d'habilitats socials que faciliten la integració i el benestar de l'alumnat (Arnaiz, 2001). Per a la mateixa autora, la cotutoria implica la presència d'un segon docent que actua com a suport del tutor principal, col·laborant en la planificació i execució d'activitats específiques per optimitzar els processos d'acompanyament educatiu. Aquesta modalitat també pot adoptar altres formes, com la tutoria individualitzada o entre iguals, que complementen l'atenció personalitzada de l'alumnat.

A més, la cotutoria, entesa com la col·laboració entre dos o més docents en l'atenció i orientació d'un grup escolar, està estretament vinculada amb la necessitat d'oferir una formació integral. Aquesta pràctica no només promou el rendiment acadèmic, sinó que també afavoreix el desenvolupament emocional i social dels estudiants (García, 2023).

Diversos estudis subratllen la importància de redefinir els rols dels docents dins els centres educatius, especialment en l'educació secundària, on les necessitats de l'alumnat requereixen una atenció més propera i personalitzada. En aquest àmbit, la tutoria col·laborativa es presenta com una eina eficaç per crear un clima escolar saludable, prevenir la deserció i fomentar valors com la responsabilitat, l'empatia i la convivència (García, 2023).

Cal posar atenció al fet que una gestió adequada del temps de tutoria i la participació del professorat en aquestes funcions tenen un impacte positiu tant en el rendiment acadèmic com en l'èxit de l'alumnat. També, possibilita compartir la càrrega emocional i organitzativa entre els docents, fet que facilita la detecció i atenció a les necessitats de tot l'alumnat.

Tanmateix, la selecció dels tutors no sempre respon a criteris pedagògics òptims. Sovint, l'assignació de l'hora de tutoria es basa en criteris com l'antiguitat. Malgrat això, és fonamental que els tutors siguin persones sensibles, comprensives i properes, amb un coneixement real de cada un dels alumnes (Olvera-Guevara et al., 2023).

Tot i les transformacions que ha viscut el sistema educatiu, molts docents continuen aplicant metodologies tradicionals que dificulten el desenvolupament del pensament crític, la participació activa i un aprenentatge significatiu, que permetria millorar les condicions de vida de l'alumnat (Martí-Puig, 2020). No obstant això, el professorat, com a agent central del canvi educatiu, pot esdevenir un guia que impulsi un aprenentatge integral i actiu, on l'alumnat sigui el protagonista en la construcció del seu coneixement. Per aconseguir-ho, cal potenciar habilitats com l'escolta activa, la mediació, la resolució de conflictes i una comprensió profunda de la realitat adolescent, incloent-hi els seus interessos i el seu context familiar (Olvera-Guevara et al., 2023).

Si aquestes competències formessin part habitual de la pràctica docent, més enllà fins i tot de l'hora de tutoria, és probable que els estudiants es mostressin més motivats i compromesos amb l'aprenentatge. Ser escoltat i considerat representa per a ells un gest de gran valor.

La cotutoria, no s'ha d'entendre com una extensió d'una assignatura ni com un espai per repassar continguts, sinó com una eina pedagògica orientada al desenvolupament personal dels adolescents. Aquesta promou processos com l'autoconeixement, la reflexió, l'autoregulació, l'escolta activa, l'acompanyament i l'orientació (LOMLOE, 2020).

Així doncs, la tutoria es converteix en una necessitat que consolida un vincle essencial entre docents i alumnes. Segons Dopico (2012), aquesta relació trenca amb les jerarquies tradicionals i es converteix en un espai relacional que afavoreix l'autonomia i la llibertat de l'estudiant per construir el seu projecte de vida i professional.

La implementació de cotutories estructurades, amb rols definits i objectius clars, permet avançar cap a una educació més equitativa, inclusiva i centrada en l'estudiant. Aquesta perspectiva no només respon a les exigències actuals del sistema educatiu, sinó que també enriqueix el desenvolupament professional dels docents, millorant les seves competències col·laboratives i la seva capacitat d'intervenció pedagògica. Així mateix, pot contribuir a disminuir el nombre d'abandonaments escolars, ja sigui per inestabilitat emocional, dificultats econòmiques, resultats acadèmics negatius, entre altres causes (Pupiales, 2020).

Aquest marc teòric ens permet situar la cotutoria com una proposta pedagògica d'especial rellevància en el context de l'IES Binissalem i, per altra part, analitzar-ne la seva aplicació en el present informe.

2. Metodologia i objectius

El projecte realitzat sorgeix de la demanda d'assessorament, per part del centre, establint un primer contacte presencial amb el director al mes de juliol de 2024. Seguidament, a l'octubre es concreten una sèrie de sessions, entre les quals les primeres es centraren en conèixer en profunditat la posada en pràctica de la cotutoria o tutoria compartida durant els tres cursos anteriors i en acordar els objectius prioritaris del projecte.

Des de l'inici, es va plantejar com un procés de recerca-acció participativa, enfocament clau per a la millora de la pràctica educativa que involucra, per igual, als docents compromesos directament en el projecte i a les dues investigadores externes, conformant un equip facilitador de coinvestigadors/es per complir els objectius convinguts. Estimarem, com a equip, que la consolidació d'una pràctica exigeix, d'alguna forma, ser avaluada, motiu pel qual ens proposarem dos objectius realistes:

1. Fonamentar amb evidències la vàlua de l'acció tutorial i, en concret, de la cotutoria.
2. Elaborar, en comú, eines per valorar l'efectivitat i l'impacte de la cotutoria des de la percepció de l'alumnat i del professorat.

Altres objectius implícits als esmentats foren:

- Enfortir un vincle de confiança entre l'alumnat i els dos docents que comparteixen la tutoria.

- Reforçar l'autoconeixement de l'alumnat a les sessions de cotutoria.
- Impulsar la cohesió de l'alumnat al seu grup de referència.

Tenint en compte la importància que té en el món educatiu fer passes de canvi sense pressa i acceptar les limitacions de temps que suposa el dia a dia, decidirem dissenyar dos qüestionaris *ad hoc* ajustats al context de l'institut d'acord amb els objectius pretesos: un destinat a l'alumnat i un altre al professorat amb funcions de cotutoria o tutoria de suport (veure continguts al següent apartat). Esmentar que en totes les sessions de treball conjunt s'ha mantingut un procés eminentment reflexiu i col·laboratiu per analitzar el ressò de la cotutoria, sobre la base del diàleg.

3. Resultats de l'avaluació de la cotutoria

A continuació, s'exposen els resultats dels qüestionaris adreçats a l'alumnat (QCO-A) i als docents referenciats anteriorment (QCO-TS). Reiterar que la meta d'ambdós ha estat valorar l'efectivitat de la cotutoria des de la percepció de les i els alumnes de l'ESO i de les i els docents implicats en aquesta. En resum, el que es pretenia era tenir una visió global que permetés avançar i consolidar la cotutoria com a procés d'acompanyament en el trajectòria de l'alumnat, en una etapa educativa obligatòria crucial que repercuteix tant en el desenvolupament personal com en l'acadèmic.

3.1. La cotutoria: perspectiva de l'alumnat

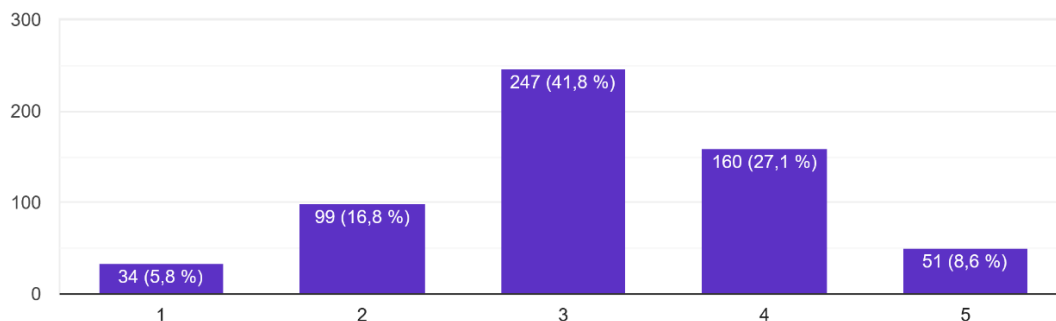
Participen en la recollida d'informació un número d'alumnes molt considerable (un total de 591) que pertanyen als següents grups: 6 de 1r d'ESO, 8 de 2n, 7 de 3r i 7 de 4t.

A continuació, es mostren els gràfics amb les respostes de l'alumnat a 15 afirmacions en una escala de 5 nivells, essent 1 Molt en desacord i 5 Molt d'acord; dues preguntes de resposta única i una amb 10 nivells de resposta (de l'1 al 10).

Gràfic 1. Interès pels temes tractats.

1. A tutoria es tracten temes del meu interès.

591 respostes

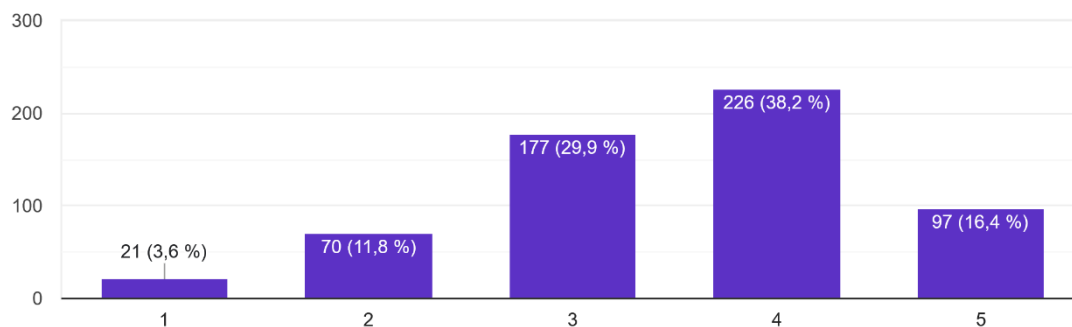
La valoració de l'alumnat sobre l'interès dels temes tractats a tutoria es concentra principalment en una percepció moderada, amb una part significativa que els considera rellevants però sense arribar a un entusiasme generalitzat. Aquesta dispersió d'opinions posa de manifest la

conveniència de revisar i ajustar els continguts per tal de connectar millor amb els interessos de tot el grup.

Gràfic 2. Cohesió i benestar en el grup.

2. Gràcies a les activitats que fem a la tutoria em sent còmode amb el meu grup.

591 respostes

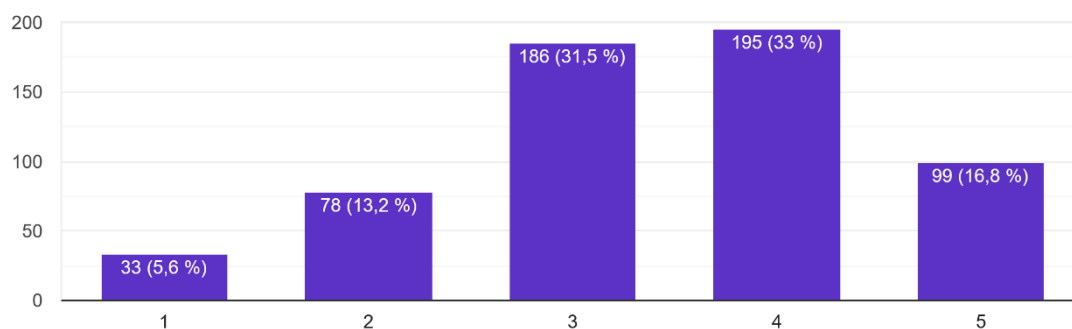

Les activitats realitzades a tutoria tenen un impacte clarament positiu en la sensació de comoditat i integració dins el grup. Més de la meitat de l'alumnat se sent afavorit per aquestes dinàmiques, tot i que encara hi ha una minoria que no experimenta el mateix grau de benestar, fet que convida a seguir treballant en aquesta línia.

Gràfic 3. Participació de l'alumnat.

3. A tutoria sent que les meves idees es tenen en compte.

591 respostes

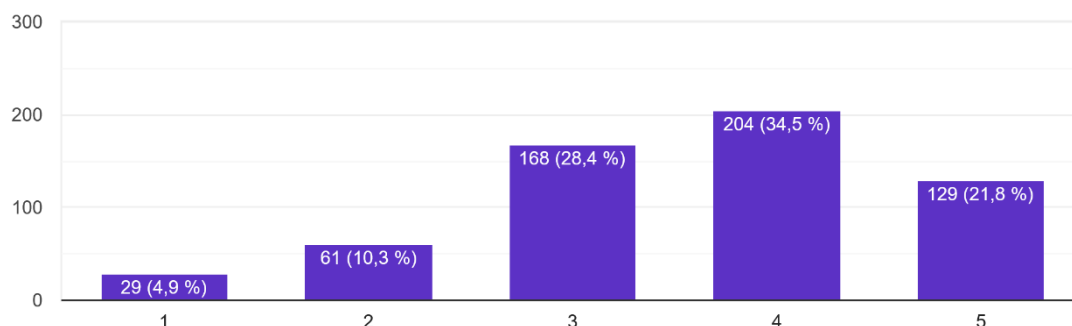

Pel que fa a la participació, gairebé la meitat dels estudiants percep que les seves idees són escoltades i valorades a tutoria. No obstant això, existeix encara un marge de millora per aconseguir que tots els alumnes se sentin participants i reconeguts en el procés tutorial.

Gràfic 4. Competències comunicatives.

4. A tutoria aprenc a comunicar-me i a escoltar els meus companys i companyes.

591 respostes

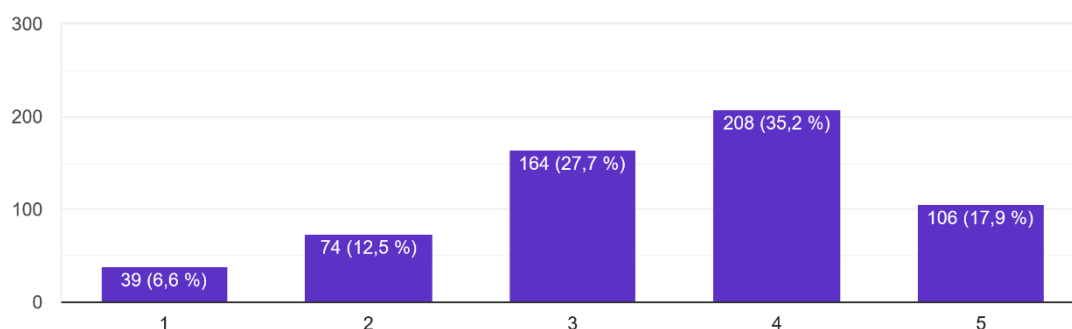

La tutoria és percebuda com un espai on es desenvolupen habilitats comunicatives i d'escolta activa. Una majoria d'alumnes reconeix aquesta aportació, tot i que una petita part no identifica tan clarament aquests beneficis, la qual cosa suggereix la necessitat de reforçar aquestes competències en determinats casos.

Gràfic 5. Cercles de diàleg i convivència.

5. Els cercles de diàleg són útils per millorar la convivència al grup.

591 respostes

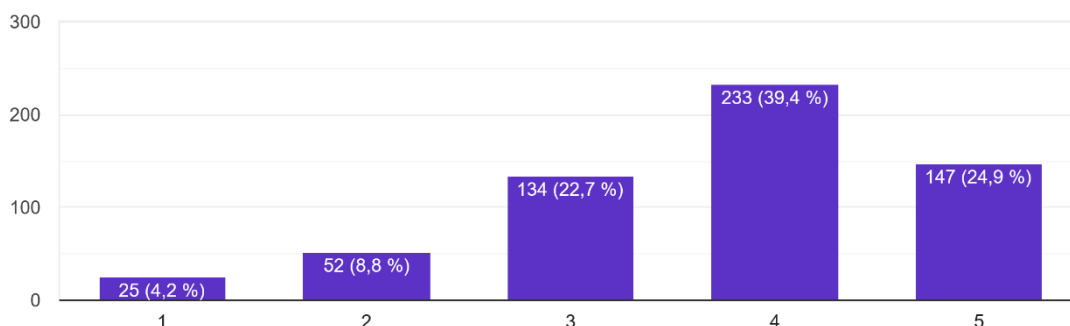

Els cercles de diàleg són valorats, globalment, de manera positiva per un important percentatge de l'alumnat; se'ls considera una estratègia efectiva dins el grup que afavoreix la convivència. Ara bé, una minoria no percep amb la mateixa intensitat l'eficàcia d'aquesta dinàmica, fet que pot estar relacionat amb les diferències personals de l'alumnat i les experiències viscudes.

Gràfic 6. Cercles de diàleg i cohesió grupal.

6. Els cercles de diàleg m'ajuden a conèixer als meus companys i companyes de classe.

591 respostes

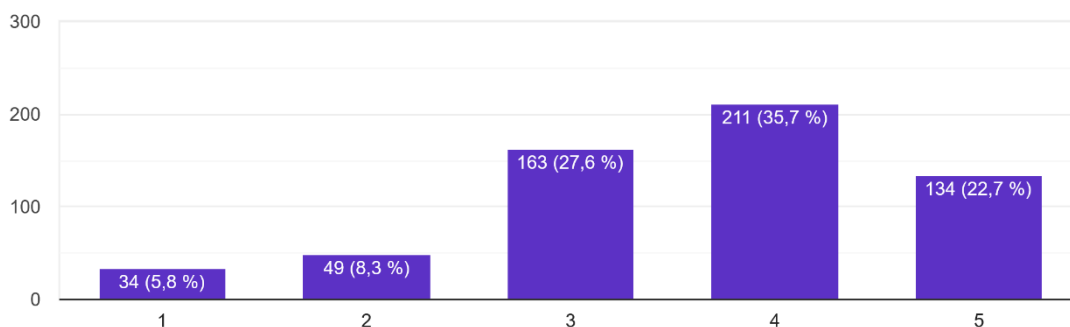

La utilitat dels cercles de diàleg per afavorir el coneixement mutu entre companys i companyes és àmpliament reconeguda. Gairebé dos terços de l'alumnat consideren que aquesta eina facilita les relacions dins l'aula, consolidant-se com una estratègia eficaç per fomentar la cohesió grupal.

Gràfic 7. Cercles de diàleg i benestar personal

7. Me sent bé als cercles de diàleg.

591 respostes

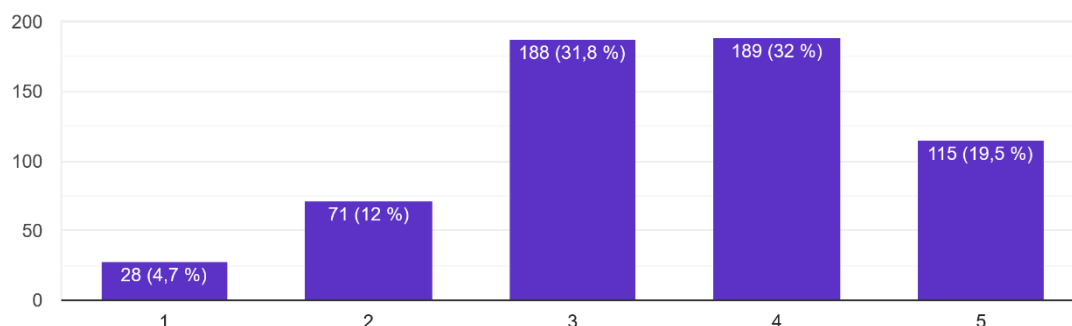

Quant al benestar als cercles de diàleg, la majoria de l'alumnat manifesta sentir-s'hi còmode, bé. Tot i així, no es pot obviar que una part de l'alumnat encara no es troba plenament a gust en aquesta dinàmica, la qual cosa pot indicar la necessitat d'atendre les diferents sensibilitats i preferències dins el grup.

Gràfic 8. Millora de les relacions entre iguals

8. Sent que amb la tutoria han millorat les relacions amb els meus companys i companyes.

591 respostes

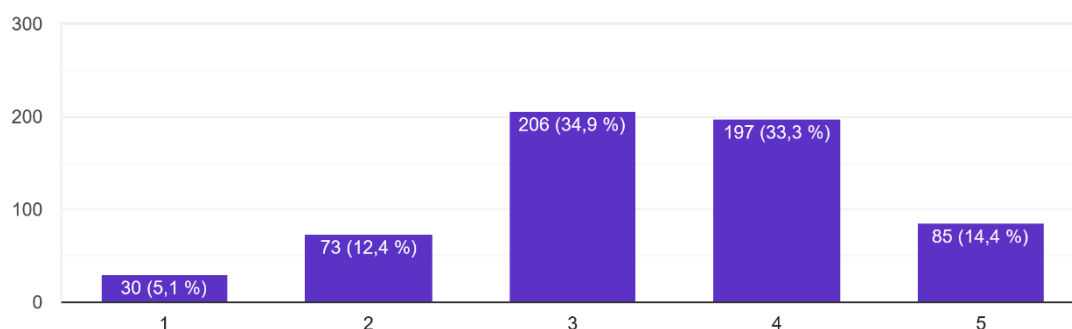

La percepció sobre la millora de les relacions interpersonals, gràcies a la tutoria, és majoritàriament favorable. Més de la meitat dels estudiants considera que la convivència i la cohesió han augmentat, tot i que persisteix un percentatge que no identifica una millora substancial en aquest àmbit.

Gràfic 9. Tutoria i treballa en equip

9. La tutoria m'ajuda a sentir-me bé quan treballem en equip a les classes.

591 respostes

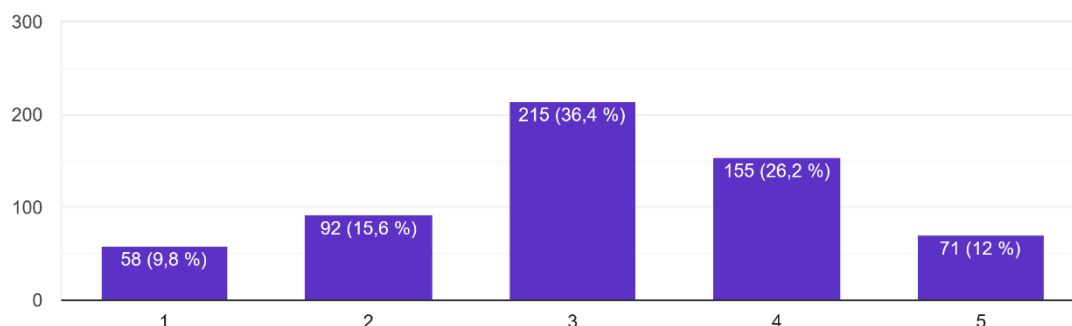

La tutoria és percebuda com un suport rellevant per al benestar i la col·laboració a les classes. Tot i que gairebé la meitat de l'alumnat destaca aquest aspecte i suggereix un impacte positiu, hi ha una minoria que no percep una influència clara, fet que evoca la necessitat de continuar promovent estratègies de cooperació.

Gràfic 10. Organització millor de l'estudi.

10. Certes activitats que fem a tutoria m'ajuden a organitzar-me millor l'estudi.

591 respostes

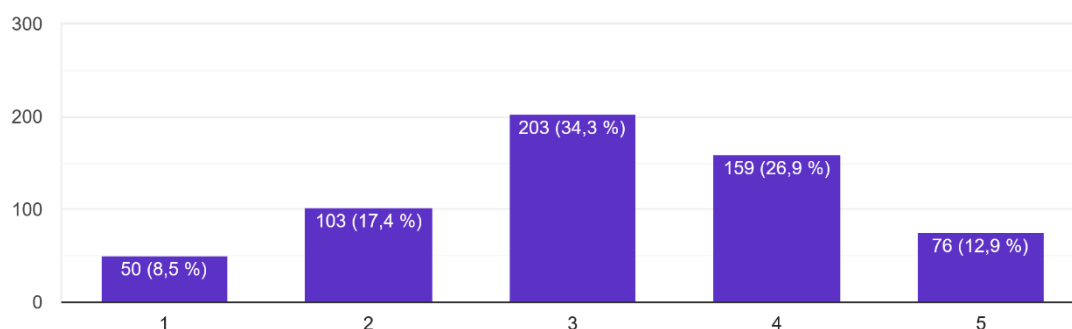

Amb relació a l'organització de l'estudi, les activitats de tutoria són valorades de manera diversa. Una part important de l'alumnat reconeix que aquestes activitats l'ajuden a gestionar millor el seu temps i tasques, però també hi ha un sector que no percep el profit, la qual cosa pot indicar la necessitat de revisió de les activitats que es proposen per millorar l'estudi de tot l'alumnat.

Gràfic 11. Seguretat en la participació.

11. El que fem a tutoria me dona seguretat per participar a les altres classes.

591 respostes

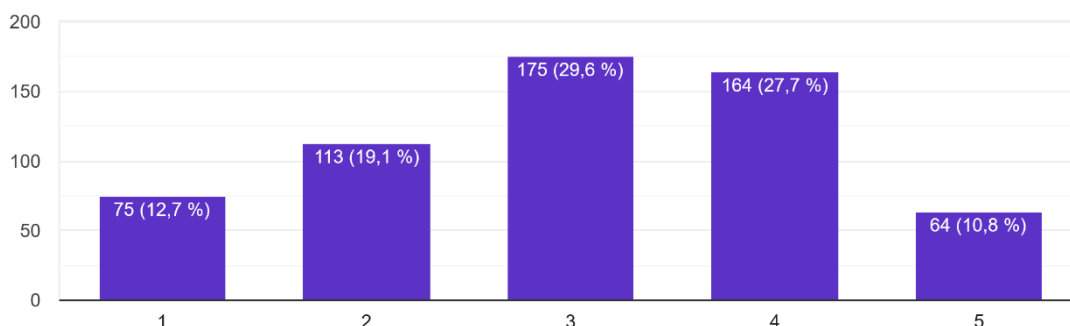

La tutoria contribueix, segons una part significativa de l'alumnat, a incrementar la seguretat per participar en les classes de les diferents matèries. Però cal tenir en compte que una proporció apreciable no identifica aquest efecte, fet que, en certa manera, posa de manifest la necessitat de reforçar la confiança i l'autoestima a través de les sessions de tutoria.

Gràfic 12. Pressa de decisions

12. El que aprenc a tutoria m'ajuda a prendre decisions sobre el meu futur.

591 respostes

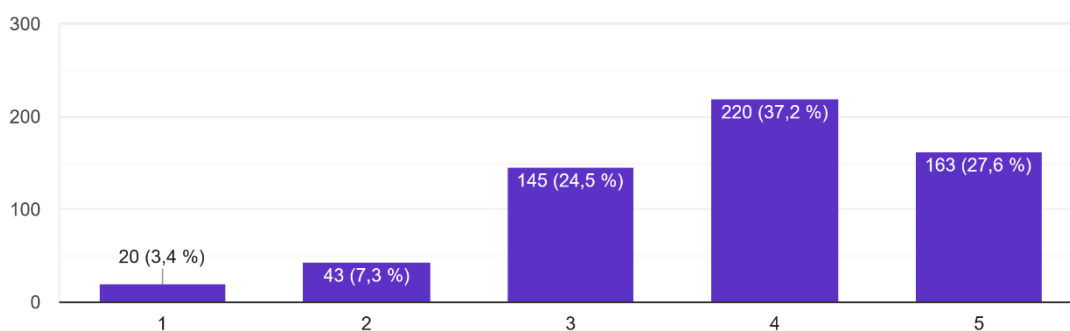

Referent a la presa de decisions sobre el futur, l'impacte de la tutoria es valora de forma heterogènia. Si bé una part de l'alumnat percep un suport clar en aquest aspecte, un percentatge força destacable no ho identifica així. En aquest senti, caldrà analitzar si la valoració positiva prové de l'alumnat que cursa 3r de l'ESO i, sobretot, de 4t. Es tracta d'un moment crític per prendre decisions sobre el propi futur, ja que conclou una etapa a partir de la qual s'ofereixen diferents itineraris formatius clarament diferenciats. En qualsevol cas, caldria potenciar l'autonomia de l'alumnat des de 1r curs.

Gràfic 13. Comprensió de les normes per a la convivència.

13. A tutoria aprenc que les normes són importants per a tot el grup.

591 respostes

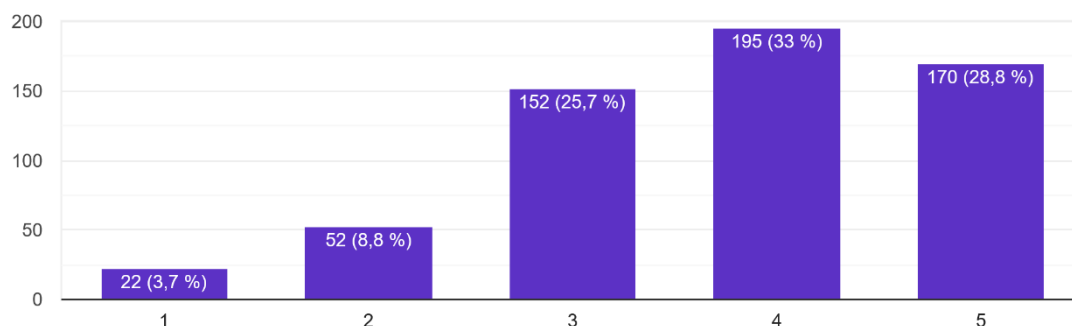

La interiorització de les normes i el seu valor per a la convivència grupal és un dels aspectes més ben valorats de la tutoria. La gran majoria de l'alumnat repara en l'eficàcia de les sessions en la transmissió de valors de respecte i convivència, encara que hi ha una minoria que no ho percep de la mateixa forma.

Gràfic 14. Satisfacció amb el funcionament.

14. M'agrada el funcionament de la tutoria.

591 respostes

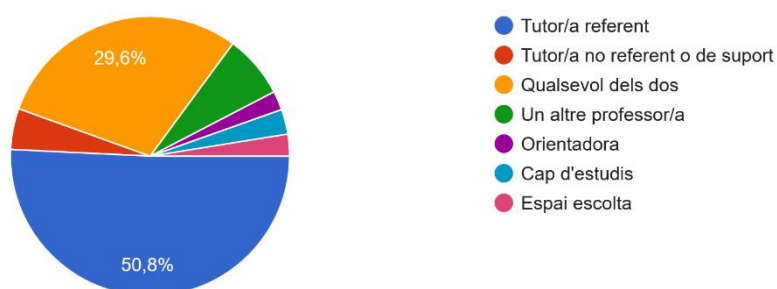

El funcionament general de la tutoria rep una valoració molt positiva, amb un poc més del 60% de l'alumnat mostrant un alt grau de d'acord. Aquesta dada reflecteix una bona acceptació de l'organització i desenvolupament de les sessions, tot i que hi ha una minoria que no està d'acord amb aquesta afirmació.

Gràfic 15. Me dirigeixo a... quan tinc un problema.

15. Quan tinc un problema, sobretot me dirigeixo:

591 respostes

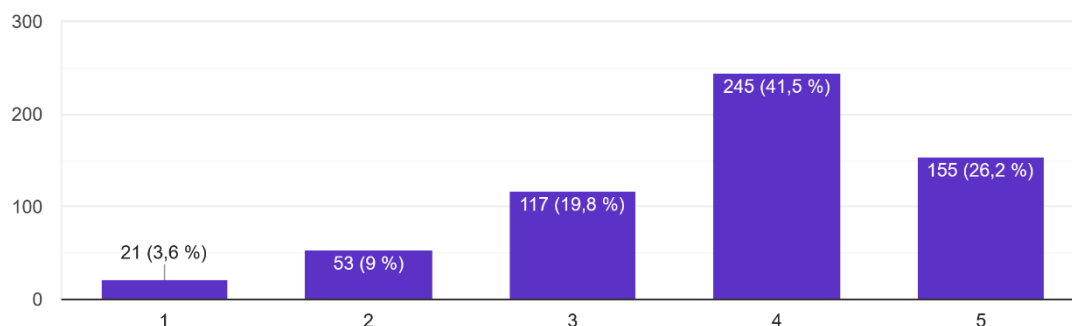

Davant una situació problemàtica, la majoria de l'alumnat es dirigeix principalment al tutor o tutora referent, mentre que una part important recorre indistintament a qualsevol dels dos tutors. Aquest fet reforça la confiança en la figura tutorial i la rellevància de la cotutoria com a recurs d'acompanyament. La resta d'opcions tenen una incidència molt menor en les seves preferències.

Gràfic 16. Acolliment entre els iguals.

16. Me sent acollit pels companys i companyes del grup.

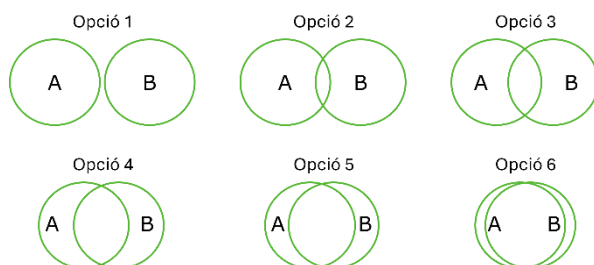
591 respostes

El sentiment d'acollida dins del grup classe és molt elevat, gairebé el 70% de l'alumnat manifesta sentir-se ben rebut pels companys i companyes. Aquest resultat evidencia un clima de convivència positiu i una bona integració en el si del grup.

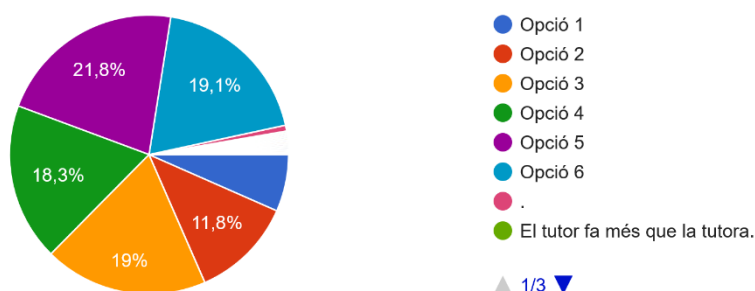
Gràfic 17. La relació entre els dos tutors.

Opcions de resposta

17. Assenyala la imatge que per a tu representa millor la relació dels dos tutors i la seva actuació a la tutoria.

591 respostes

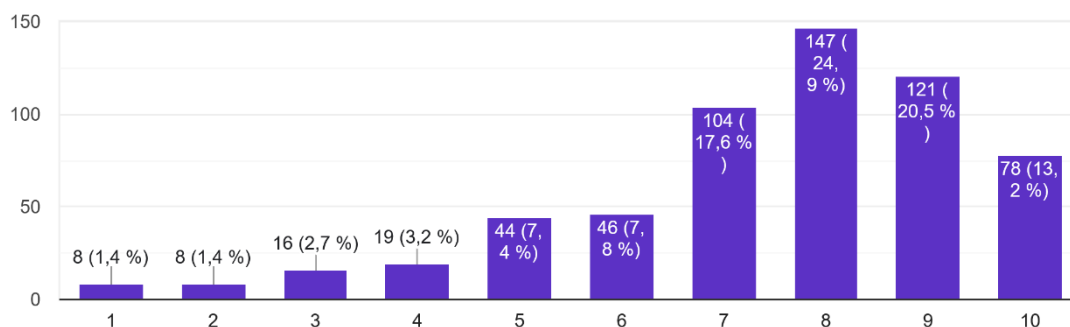

La percepció de la relació i l'actuació dels dos tutors a la tutoria és diversa, sense una tendència predominant entre l'alumnat; a pesar de tot, per ordre de percentatge, les opcions 5, 6 i 4, respectivament, aglutinen el major número de respostes.

Gràfic 18. Satisfacció sobre la tutoria.

18. Indica el grau de satisfacció que tens amb la tutoria.

591 respostes

El grau de satisfacció general amb la tutoria és alt, amb una mitjana de 7,47 sobre 10 i una concentració elevada de respostes als nivells més alts de l'escala. Aquestes dades revelen una valoració molt positiva del procés dut a terme a la cotutoria i la seva eficàcia segons la percepció de les i els alumnes.

3.1.1. Alguns comentaris lliures de l'alumnat

- *El que m'agrada de tutoria és quan fem més o manco la meitat de la classe un cercle de diàleg.*
- *Em sent molt bé a tutoria, perquè si no acabo alguna tasca o a casa no l'entenc ho puc fer a tutoria i amb ajuda dels meus tutors.*
- *Em sento molt bé a tutoria.*
- *Tutoria és (per jo) com un suport pels nins i per la classe en si. També, a tutoria pots xerrar de com et sents, per exemple: a la meua classe, a tutoria, sempre es preocupen molt per nosaltres. Això em fa sentir bé i còmode.*
- *M'agraden molt les meves tutores i com fan la seva feina.*
- *Jo, personalment, em sent bé a tutoria, ja que treballam valors. Això m'agrada molt, perquè, sent que són importants a l'hora d'interactuar amb la gent i tenir un poc de respecte.*
- *Els nostres tutors s'esforcen molt perquè la classe vagi el millor possible, ens cuiden, es preocupen amb nosaltres.*

3.2. La cotutoria: perspectiva del professorat

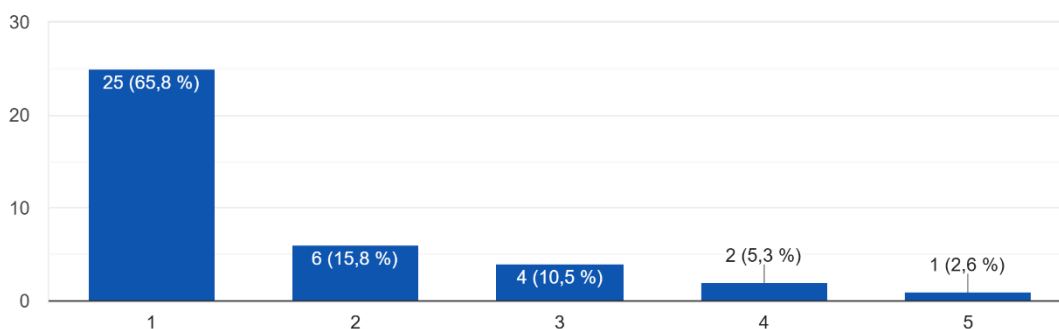
Participen en l'enquesta un total de 38 docents, entre tutors (42,1%), cotutors (50%) i tutors de suport (7,9%).

A continuació, es mostren els gràfics amb les respostes dels docents a 17 afirmacions en una escala de 5 nivells, essent 1 Molt en desacord i 5 Molt d'acord; una pregunta de resposta única i una amb 10 nivells (de l'1 al 10).

Gràfic 1. Dificultats trobades durant les sessions de cotutoria.

1. Durant les sessions de cotutoria, m'he trobat amb dificultats.

38 respuestas

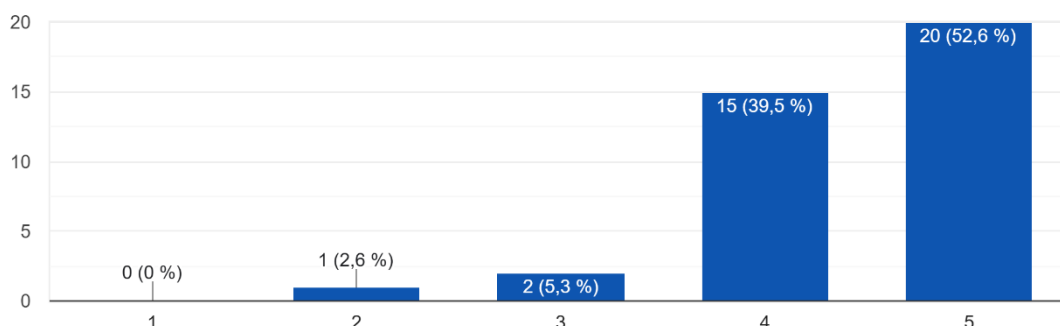

La majoria dels docents participants (un 65,8%) indiquen que gairebé no han tingut dificultats durant les sessions de cotutoria, segons es desprèn del gràfic. Aquesta dada reflecteix una experiència generalment positiva i fluida en la implementació d'aquesta metodologia. Tot i això, un percentatge menor manifesta haver-se trobat amb alguns obstacles, ja que el 15,8% i el 10,5% situen la seva experiència en nivells intermedis de dificultat. Només una minoria molt reduïda declara haver tingut dificultats elevades. Això suggereix que, en conjunt, la cotutoria ha estat ben rebuda i gestionada pel professorat.

Gràfic 2. Vivències positives experimentades en la tutoria.

2. Durant les sessions de tutoria, he viscut situacions positives destacables

38 respuestas

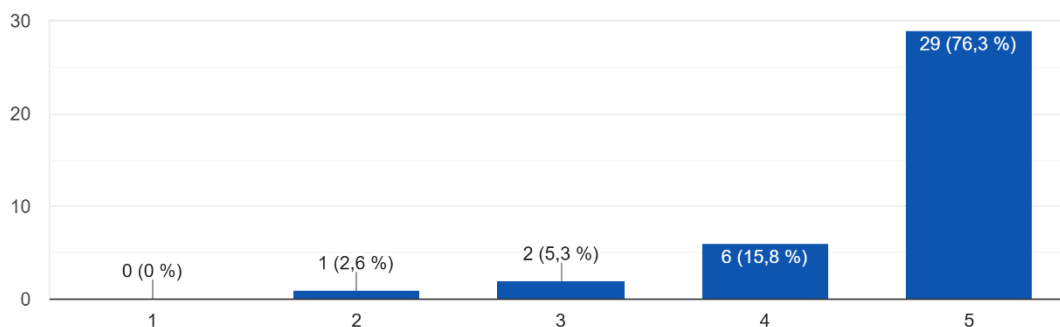

L'anàlisi d'aquest gràfic mostra que una gran part del professorat ha experimentat situacions positives rellevants durant les sessions de tutoria. Més del 90% dels participants es concentren als valors més alts de la escala (4 i 5), amb un 39,5% i un 52,6% respectivament. Aquest decantament mostra que la tutoria no només ha estat ben rebuda, sinó que també ha generat vivències enriquidores per a la majoria dels docents. Els resultats apunten, per tant, a un impacte positiu d'aquesta pràctica en el centre.

Gràfic 3. Valor afegit de la tutoria al procés educatiu.

3. Les sessions de tutoria amb l'alumnat aporten elements valuosos al procés educatiu.

38 respuestas

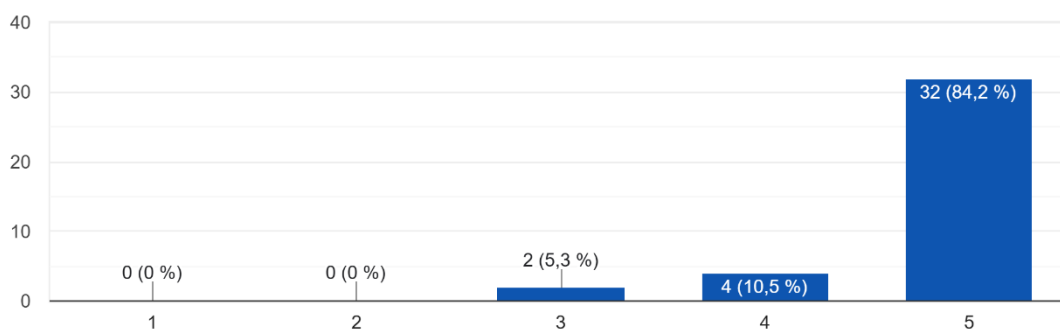

Els resultats d'aquest gràfic posen de manifest un consens gairebé complet entre el professorat sobre la utilitat de la tutoria amb l'alumnat. Un 76,3% dels docents valoren amb la puntuació màxima l'aportació d'elements valuosos al procés educatiu, mentre que un 15,8% ho fan amb un 4. Les puntuacions baixes són escasses, fet que recolza la percepció generalitzada de la tutoria com una eina enriquidora i significativa dins l'entorn escolar. En resum, es reconeix la rellevància que té la tutoria en la millora de la qualitat educativa.

Gràfic 4. Impacte de la cotutoria en el desenvolupament docent

4. La cotutoria aporta elements positius al desenvolupament docent. És una bona manera per aprendre dels companys/es.

38 respuestas

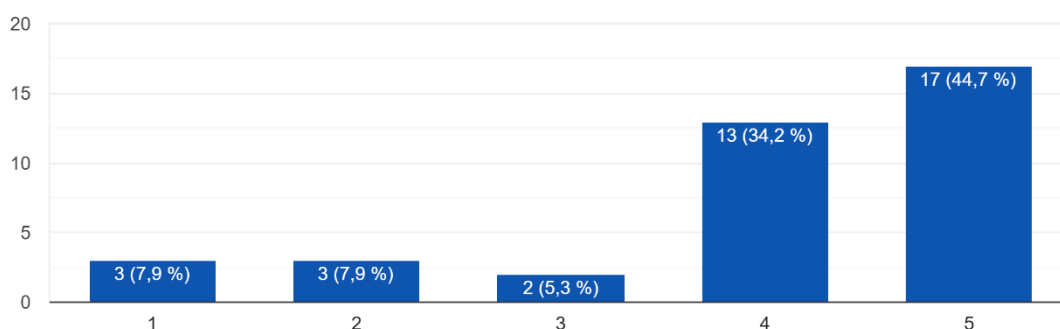

Es reflecteix al gràfic que una gran majoria del professorat (84,2%) considera que la cotutoria aporta elements molt valuosos al desenvolupament docent i la contempla com una excel·lent oportunitat per aprendre dels companys i companyes. Sols un 15,8% es reparteix entre puntuacions de 4 i 3 de forma correlativa, mentre que no hi ha cap valoració negativa. Així, es posa de manifest un alt grau de satisfacció respecte a l'impacte favorable que té la cotutoria en la formació i creixement professional dels docents.

Gràfic 5. Adequació dels espais per a la cotutoria al centre

5. El centre ofereix espais adequats per reunir-nos i desenvolupar la cotutoria.

38 respuestas

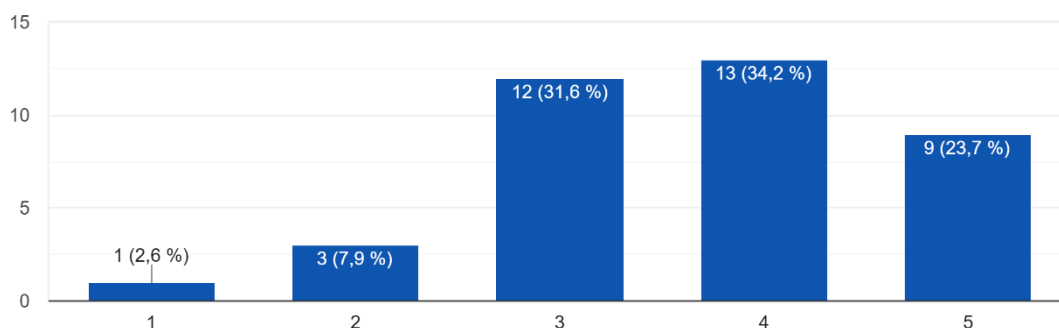

Segons es desprèn del gràfic, la major part del professorat valora la disponibilitat d'espais adequats que hi ha al centre per a les reunions i el desenvolupament de la cotutoria. Un 44,7% puntuava amb la màxima valoració i un 34,2% ho fa amb un 4, senyal que indica una percepció, en general, satisfactòria. Això no obstant, una minoria (al voltant del 18,5%) atorga puntuacions més baixes, la qual cosa suggereix, malgrat l'alta satisfacció, que seria convenient continuar treballant per optimitzar els espais disponibles.

Gràfic 6. Disponibilitat de temps i espais per a la coordinació tutorial.

6. Disposo de temps i espais suficients per coordinar i planificar les sessions de tutoria.

38 respuestas

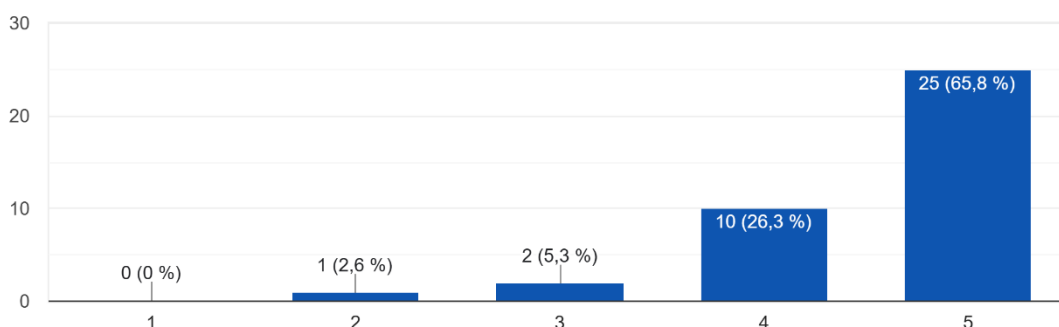

L'anàlisi d'aquest gràfic mostra una distribució força equilibrada d'opinions respecte a la disponibilitat de temps i espais suficients per coordinar i planificar les sessions de tutoria. Si bé el 34,2% i el 23,7% valoren positivament aquest aspecte (puntuacions de 4 i 5), un percentatge significatiu (31,6%) es manté en una posició intermèdia. Cal destacar que encara hi ha un 9,2% que expressa insatisfacció (puntuacions de 1 i 2), fet que indica que existeixen certs marges de millora per garantir una coordinació òptima de la tutoria

Gràfic 7. Percepció de la cotutoria com a eina d'aprenentatge professional.

7. Al centre, la cotutoria es considera una bona manera d'aprendre d'altres docents i millorar professionalment.

38 respuestas

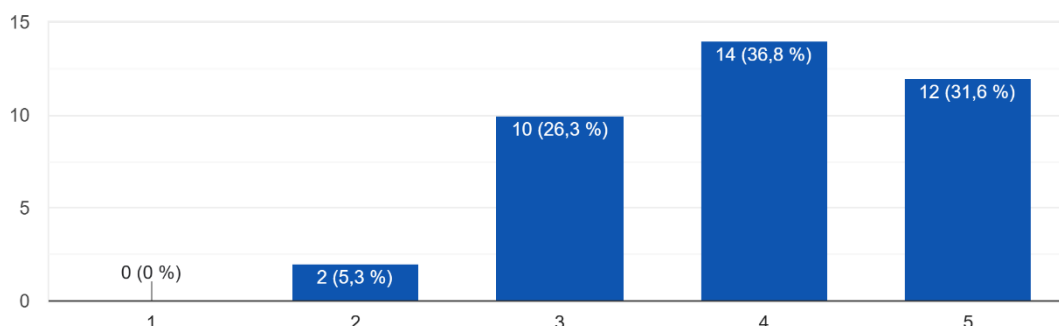

Es fa palès al gràfic una valoració molt positiva de la cotutoria com a eina per aprendre d'altres docents i afavorir la millora professional. Un 86,8% es decanta per les puntuacions més altes (4 i 5), destacant especialment el 65,8% que la considera una opció excel·lent. Els resultats baixos indiquen, en certa manera, un ampli acord sobre el valor formatiu de la cotutoria dins del centre. Aquesta percepció corrobora la importància de mantenir i potenciar aquestes pràctiques col·laboratives.

Gràfic 8. Grau de formació per exercir com a cotutor/a.

8. Em sento format adequadament per desenvolupar la meua tasca com a cotutor/a.

38 respuestas

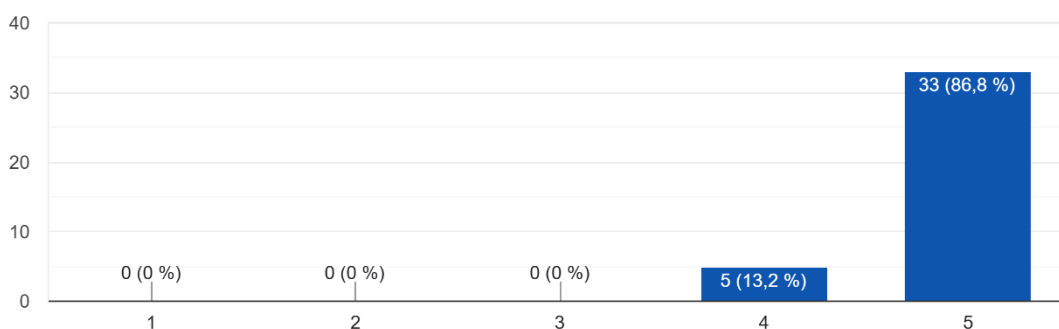

El gràfic mostra que un nombre elevat dels docents es considera força preparat per exercir de cotutors/es: un 38,8% puntua amb un 4 i un 31,6% amb un 5. Tanmateix, gairebé un terç es posiciona en un nivell intermedi (26,3% amb un 3), mentre que només una minoria (5,3%) expressa que la formació és insuficient. Malgrat el sentiment de preparació és alt, caldria intensificar la formació específica en cotutoria per garantir que tot el professorat se senti en prou competència per desenvolupar aquesta tasca tan clau en l'educació secundària.

Gràfic 9. Obertura a rebre comentaris de millora del company/a cotutor/a.

9. Estic obert a escoltar i rebre comentaris de millora sobre la meua pràctica de cotutoria per part del meu company/a cotutor/a.

38 respuestas

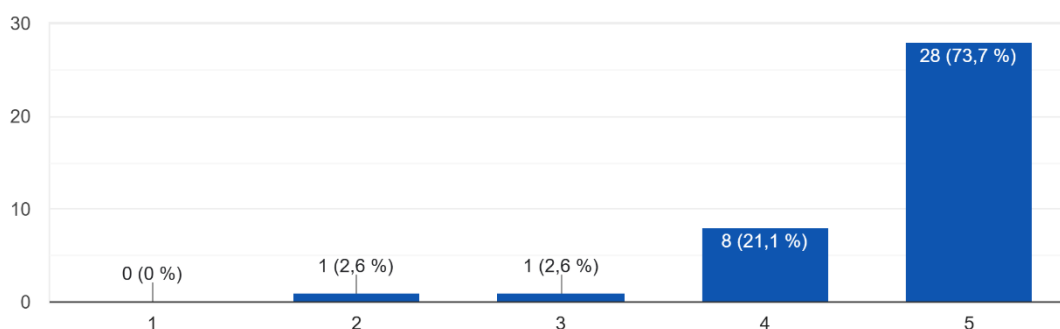

En aquest gràfic es declara una actitud altament receptiva del professorat envers la retroalimentació entre iguals. Un 88,8% dels docents es mostren totalment oberts a escoltar i rebre comentaris de millora sobre la seva pràctica de cotutoria per part del company o companya, mentre que el 13,2% restant també ho valora molt positivament. L'absència de resposta negativa o neutra, confirma una cultura de col·laboració i confiança que afavoreix l'aprenentatge compartit i la millora professional.

Gràfic 10. Impacte de la cotutoria en l'aprenentatge de l'alumnat.

10. Considero que la cotutoria té un impacte positiu en l'aprenentatge de l'alumnat en els àmbits emocional, acadèmic, de convivència, d'atenció a les famílies i de detecció de necessitats.

38 respuestas

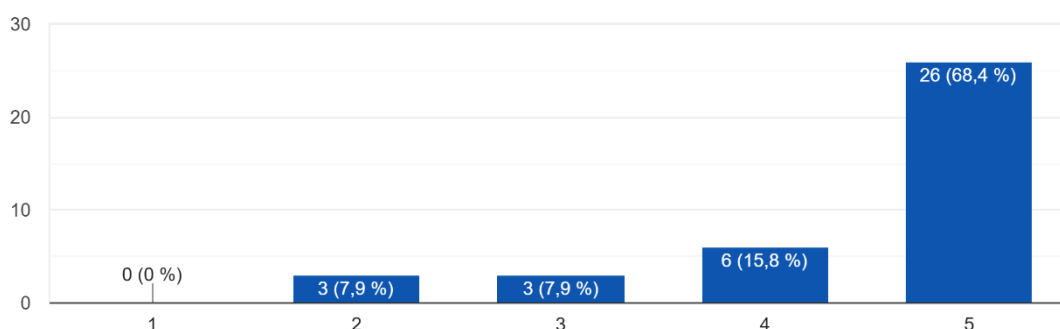

Els resultats d'aquest gràfic evidencien un consens molt ampli sobre l'impacte positiu de la cotutoria en l'aprenentatge de l'alumnat, tant en l'àmbit emocional com acadèmic, de convivència, d'atenció a les famílies i de detecció de necessitats. Un 73,7% del professorat assigna la puntuació màxima i un 21,1% la segona més alta, en canvi les valoracions baixes no són significatives. La distribució dels percentatges consolida la percepció de la cotutoria com una eina molt valuosa i transversal, capaç d'incidir favorablement en diferents dimensions del desenvolupament de l'alumnat.

Gràfic 11. Incidència del cotutor/a o tutor/a de suport en la càrrega de treball.

11. Ser cotutor/a o tenir un tutor de suport redueix la càrrega de treball associada a la tutoria.

38 respuestas

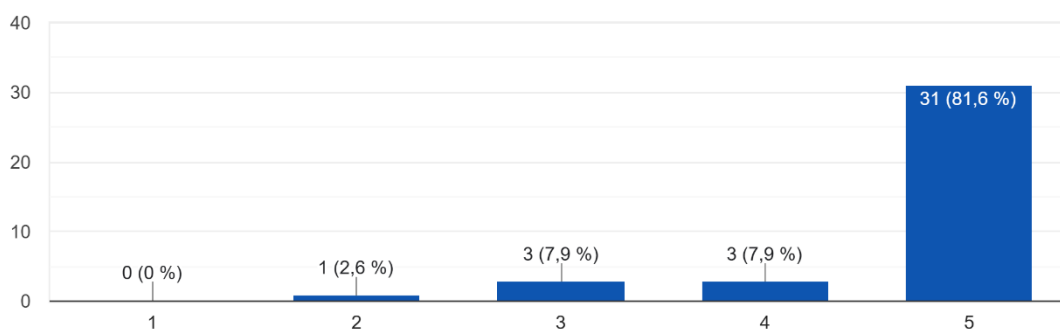

L'anàlisi d'aquest gràfic mostra un acord quasi bé unànime entre el professorat pel que fa a la reducció de la càrrega de treball quan es compta amb un cotutor/a o tutor/a de suport. Un 68,4% dels docents concedeix la puntuació màxima (5) a aquesta afirmació i un 15,8% la valora amb un 4. Per contra, les puntuacions baixes (15,8%) es reparteixen entre les opcions 2 i 3 i cap docent opta per la puntuació mínima. Aquestes dades constaten que la cotutoria és percebuda

com una estratègia molt efectiva per alleugerir la tasca tutorial i fomentar la col·laboració entre iguals.

Gràfic 12. Suport rebut del Departament d'Orientació i Cap d'Estudis.

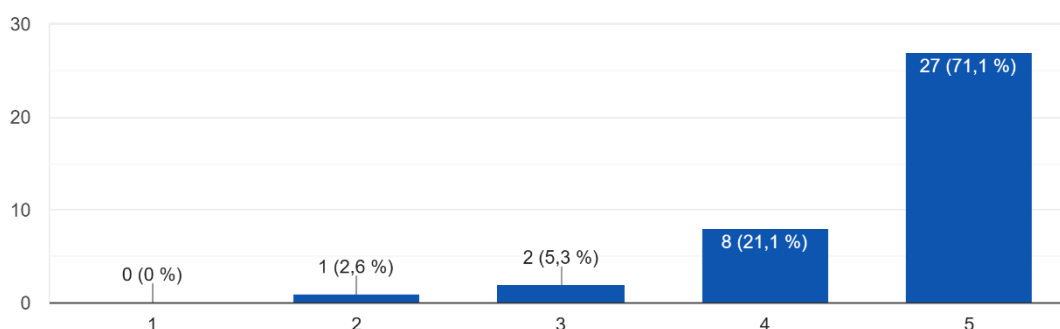
12. Rep suport i acompanyament adequat per part del Departament d'Orientació i Cap d'Estudis.
38 respuestas

Les dades d'aquest gràfic són molt positives pel que fa al suport i l'acompanyament proporcionats pel Departament d'Orientació i Cap d'Estudis. El 88,5% dels docents assignen les dues puntuacions més elevades (5 i 4), i tan sols una minúscula minoria expressa una percepció menys satisfactòria. Per consegüent, es pot dir que es reforça la importància que el professorat se senti recolzat per l'equip directiu i d'orientació, fet que contribueix a una experiència de cotutoria més sòlida i eficient.

Gràfic 13. Enriquiment professional derivat de la cotutoria.

13. L'experiència de ser cotutor/a m'ha aportat un enriquiment professional.
38 respuestas

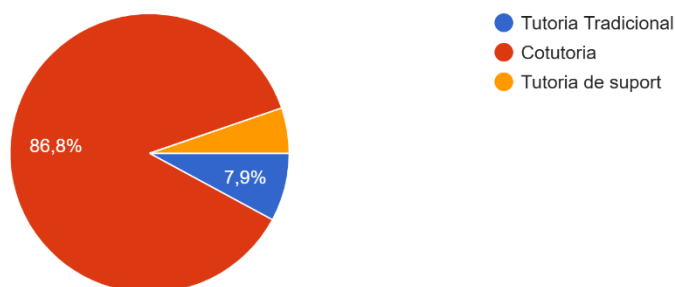

L'experiència de ser cotutor/a ha suposat un enriquiment professional per un gran nombre de docents; el percentatge es situa en un nivell alt (puntuacions 4 i 5) i a l'inversa es pot considerar que les puntuacions més baixes són anecdòtiques. Aquesta distribució reflecteix l'impacte positiu i la percepció de creixement professional que genera la cotutoria entre el professorat del centre.

Gràfic 14. Preferència entre tutoria tradicional, cotutoria o tutoria de suport.

14. Si hagués de triar, preferiria desenvolupar la tutoria tradicional, la cotutoria o la tutoria de suport.

38 respuestas

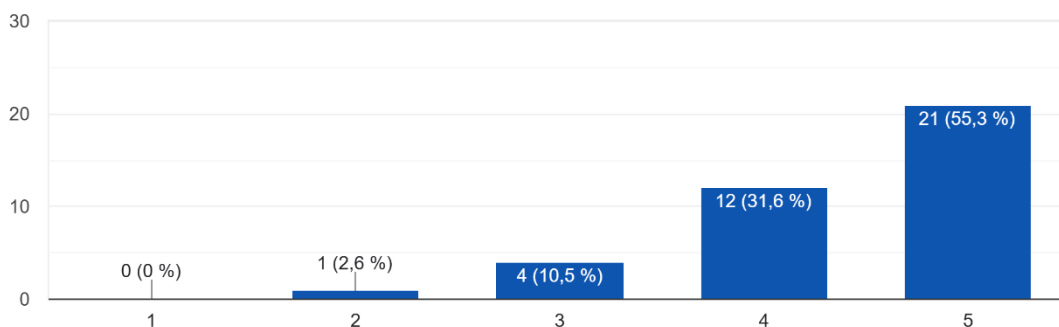

Es posa de manifest una preferència molt clara per la cotutoria: el 86,8% dels participants optaria per aquesta modalitat si hagués de triar, un 7,9% s'inclina per la tutoria tradicional i una minoria encara més petita per la tutoria de suport. Es fa evident, per tant, l'alta valoració de la cotutoria com a eina de treball col·laboratiu i d'aprenentatge entre iguals, en línia amb la tendència actual de potenciar la cooperació docent i el desenvolupament professional compartit.

Gràfic 15. Millora del vincle amb l'alumnat a través de la cotutoria i la tutoria.

15. La cotutoria o la tutoria de suport m'ha permès establir un vincle més ferm amb l'alumnat que la tutoria tradicional.

38 respuestas

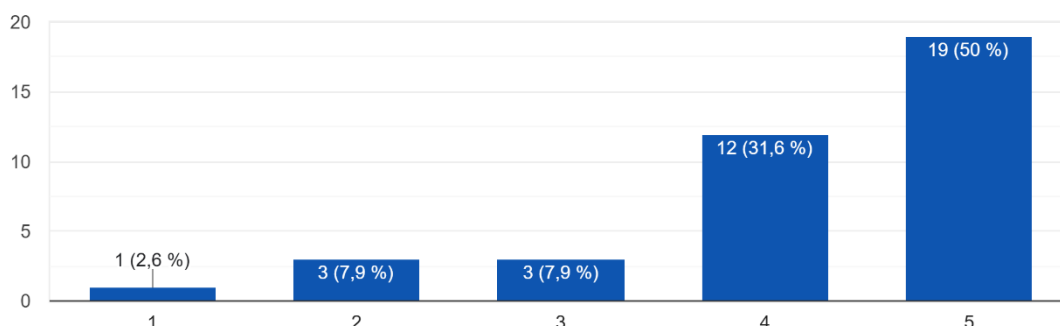

Al gràfic es corrobora que la cotutoria o la tutoria de suport ha contribuït notablement a establir un vincle més sòlid amb l'alumnat en comparació amb la tutoria tradicional. A prop del 90% del conjunt de docents assigna les dues puntuacions més altes (4 i 5) que permet parlar d'una àmplia majoria. Globalment, les dades apunten un acord clar sobre l'efectivitat d'aquestes modalitats de tutoria per afavorir una relació més propera i significativa entre professorat i estudiants.

Gràfic 16. Augment de la comunicació amb les famílies gràcies a la cotutoria.

16. Realitzar la cotutoria ha augmentat la freqüència de comunicació amb les famílies.

38 respuestas

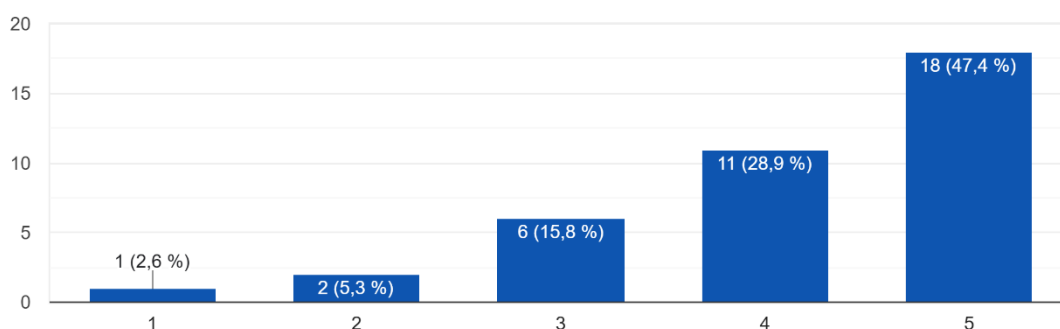

Conforme a les dades del gràfic, a la cotutoria ha tingut un impacte evident en la intensificació de la comunicació amb les famílies. La meitat del professorat (50%) considera que la freqüència de contacte ha augmentat de manera molt significativa i un 31,8% també ho percep de forma positiva, a diferència de les valoracions més baixes que són minoritàries. Que un percentatge alt dels docents percebi la cotutoria com una via eficaç per afavorir la relació i diàleg amb les famílies aventura una millor coordinació educativa.

Gràfic 17. Facilitació de la interacció entre l'alumnat per la cotutoria i la tutoria.

17. La cotutoria i la tutoria han facilitat la interacció i relació entre tot l'alumnat.

38 respuestas

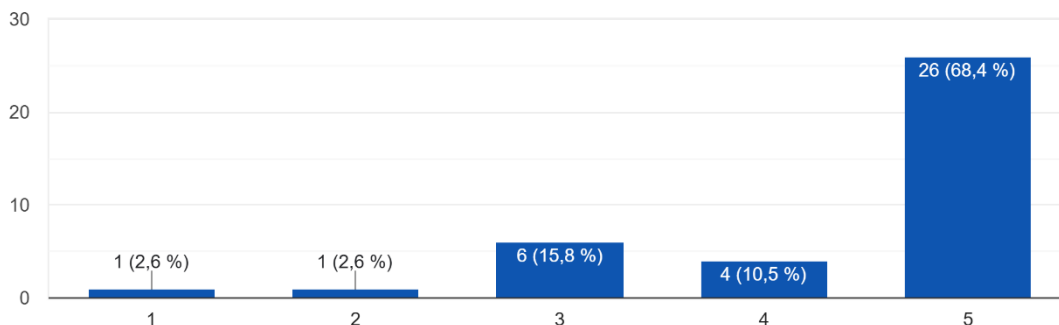

L'anàlisi d'aquest gràfic revela que la cotutoria i la tutoria de suport han afavorit la interacció i la relació entre tot l'alumnat. Prop de la meitat dels docents (47,4%) puntua amb la màxima valoració aquest aspecte, i prop d'un terç (28,9%) també ho percep molt positivament. Les puntuacions intermèdies i baixes són minoritàries, la qual cosa indica que la gran majoria del professorat observa una millora significativa en la cohesió i el vincle entre els estudiants gràcies a aquestes modalitats de tutoria. El resultat sustenta la idea que el treball conjunt facilita un clima més integrador i participatiu a l'aula.

Gràfic 18. Recomanació de la cotutoria o tutoria de suport a altres docents.

18. Recomanaria fer de cotutor/a o tutor/a de suport a un altre docent.

38 respuestas

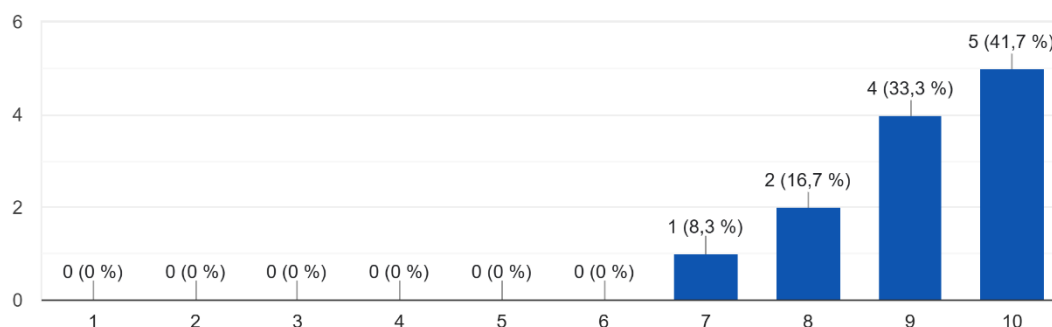

Una majoria rellevant accentua que recomanaria a altres companys la cotutoria o la tutoria de suport. Quasi el 80% dels docents opta pels dos graus més alts, i només una minsa minoria es decanta per una valoració exigua. Es posa així al descobert que l'experiència ha estat considerablement positiva per a la gran majoria, fins al punt que la recomanarien a altres professionals. Això enforteix la percepció de la cotutoria com una pràctica valuosa i enriquidora dins la comunitat educativa.

Gràfic 19. Grau de satisfacció com a cotutor/a o tutor/a de suport.

19. Indica el grau de satisfacció com a cotutor/a o tutor/a de suport

12 respuestas

Es mostra, al gràfic, un apreciable grau de satisfacció entre els docents que han exercit com a cotutors/es o tutors/es de suport. La major part de les respostes es concentren als valors més alts de l'escala: un 41,7% puntua amb un 10 i un 33,3% amb un 9, mentre que la resta es distribueix entre 7 i 8, sense cap valoració baixa. Aquesta tendència ratifica que l'experiència ha estat extensament favorable i reforça la satisfacció professional que genera.

3.2.1. Alguns comentaris lliures del professorat

- *L'avaluació del tutor de suport de batxillerat és molt positiva. Descarrega de tasques al tutor, permet fer un seguiment més individualitzat dels diferents perfils d'alumnat [...]. A més, el fet que la tutora de suport sigui al mateix temps tutora fa que participi de les reunions de tutors i estigui més al cas dels diferents grups i de les particularitats de l'alumnat.*
- *Tenir una tutora de suport m'ha ajudat molt a desenvolupar la meua funció com a tutor, ja que només tenim una hora a la setmana. Hem aprofitat que ella era dins l'aula per tenir xerrades individuals més freqüents i per establir un vincle més proper amb l'alumnat amb activitats com cercles. Definitivament, espero que això es pugui mantenir en el temps perquè tant nosaltres com l'alumnat ho agraïm.*
- *L'únic inconvenient és no cobrar el complement de tutoria ni puntuar en el concurs de trasllats*
- *És una experiència positiva que em permet aprendre de la meua companya i millorar com a tutor*
- *A 4 ESO G no hem tingut moltes sessions amb la tutora de suport ja que altres grups han requerit més atenció. El curs passat vaig ser cotutora de 2 ESO i era millor perquè sempre érem 2 tutores i podem atendre millor a l'alumnat i sentir-nos acompanyades com a tutores. Seria ideal ser sempre 2 tutors o tutores per grup especialment amb grups tan nombrosos. Tot i així, la feina no es redueix a la meitat i la conselleria no reconeix aquesta figura, hem de dividir el complement de tutor, que ja és molt baix, entre dos.*
- *Considero que els dos cotutors haurien de cobrar i rebre els mateixos punts a efectes de currículum.*
- *La cotutoria permet una millor atenció a l'alumnat i a les famílies, així com un suport i aprenentatge entre els docents que comparteixen la cotutoria.*
- *Tots els professors i professores de tots els centres haurien de ser tutors o tutores d'un grup de 14 alumnes (la meitat d'un grup classe) i treballar, bàsicament, amb el format de cercle de paraula. Hi hauria d'haver formació específica per a la tutoria. És imprescindible espais adequats per facilitar les tutories en format de cercle de paraula. La cotutoria també afavoreix la personalització de la tutoria perquè un cotutor pot atendre individualment o en equip cooperatiu mentre l'altre cotutor treballa amb el grup sencer. És imprescindible la professionalitat de les persones perquè les tutories contribueixin al creixement personal dels alumnes.*
- *La cotutoria és una excel·lent feina per poder desenvolupar millor la tasca de tutor, especialment en grups, on hi ha alumnes "complicats". Ja que dos tutors et dona més llibertat de moviment acció i sobretot d'intercanvi d'opinions.*
- *Crec que la tutoria de suport m'ajuda a poder tenir millor relació amb els meus alumnes, però una cotutoria milloraria encara més això i podria tenir més temps per tractar temes dels nins i poder ajudar més.*

4. Conclusions

Actualment, l'acció tutorial és fonamental en l'etapa d'educació secundària pel seu potencial d'impactar en el rendiment acadèmic i personal de l'alumnat. Dit d'una altra manera, possibilita que els i les alumnes adquireixin competències socio-emocionals bàsiques pel desenvolupament humà y la convivència en l'àmbit escolar (Fernández Quintas, 2024). És la tutoria, al cap i a la fi, un recurs de qualitat per a l'educació (Torrego et al., 2014). És essencial per fer un acompanyament continu i personalitzat que permet conèixer a tots i cada un dels alumnes, les seves necessitats; esdevé un recurs facilitador de la cohesió al si del seu grup; a sobre, propicia la creació de vincles i confiança entre l'alumnat; potencia les relacions fluides amb les famílies; afavoreix l'educació en valors, l'educació emocional i l'educació per a la salut; és a dir, té la fortalesa de prevenir problemàtiques que fan als preadolescents o adolescents més vulnerables (León Carrascosa y Fernández-Díaz (2019) en una etapa evolutiva i educativa crítica. És important remarcar que, a l'espai de la cotutoria, el benestar emocional hi té un paper rellevant essent la base del desenvolupament personal i educatiu; té una repercussió positiva en el clima d'aula i en la qualitat de les relacions (Bisquerra i García, 2018).

Si bé la funció tutorial es considera clau per a la formació integral de tot l'alumnat, no abunda la investigació educativa sobre la tutoria i, d'acord amb De la Cruz i Abreu-Hernández (2017), els instruments per avaluar-la, pel que fa a les funcions i activitats que es duen a terme, són escassos. Atès això, es pot justificar el valor de la cotutoria i la figura de tutor de suport a partir de les evidències que demostren que la docència compartida a l'aula és una estratègia exitosa. En síntesi, podem dir que la cotutoria:

- És una pràctica de **canvi i millora** educativa.
- Potencia la **col·laboració** i l'**aprenentatge** entre docents.
- Afavoreix l'**atenció personalitzada** de l'alumnat
- Impacta en el desenvolupament d'**habilitats socioemocionals** i en el **rendiment acadèmic** dels i les alumnes.
- Millora la **convivència** en els centres.

Amb tot plegat, a la llum dels resultats exposats, la cotutoria com a innovació ha de considerar-se una oportunitat per millorar l'atenció a l'alumnat en la doble vessant afectiva i acadèmica i el desenvolupament professional docent. Booth i Ainscow, ja al 2000, consideraren el suport des d'una orientació inclusiva, com: "totes les activitats que augmenten la capacitat d'un centre per atendre a la diversitat de l'alumnat" (p. 19). L'institut, manifestament, es situa en aquesta orientació plantejant la cotutoria com un eix central de la seva acció educativa.

Tanmateix, les dades del projecte realitzat, en conjunt, comuniquen un alt grau de satisfacció respecte a la cotutoria que contrasta favorablement amb la investigació de González et al. (2018) quan conclouen que "la satisfacció dels tutors amb el desenvolupament de la tasca tutorial és elevada" (p. 123). Aquesta pràctica no sorgeix espontàniament; just al contrari, emergeix de manera progressiva, no hi ha cap canvi sostenible que es produeixi de cop i volta. El que es pretén assenyalar, en aquest sentit, és que l'IES Binissalem té uns trets d'identitat alineats amb la inclusió educativa de tot l'alumnat i l'objectiu 4 de l'Agenda 2030, que es fan palesos al seu Projecte Educatiu de Centre. En concret, als objectius 5 i 8:

5. Des d'un enfocament inclusiu, promoure i facilitar el desenvolupament de totes aquelles mesures d'atenció a la diversitat que permetin a tot l'alumnat del centre aconseguir el màxim grau de desenvolupament d'acord amb les seves capacitats sense cap tipus de discriminació (pàg. 4 PEC).

8. Desenvolupar un model d'orientació educativa com a suport al desenvolupament integral de la personalitat de l'alumnat i facilitador del seu procés de creixement educatiu i professional (pàg. 5 PEC).

Per finalitzar, és essencial accentuar que la cotutoria, pràctica que s'inicia a l'IES Binissalem fa 3 cursos escolars, continuant-se al curs 2025-26, ha suposat una feina de valent, atès que involucra a l'organització del centre i la coordinació entre tutores i tutors per compartir i preparar les activitats de les sessions de tutoria.

No menys important, és l'esforç que tot plegat implica a l'equip directiu i a l'Equip d'Orientació i Suport a l'Aprenentatge (EOSA). És necessari, doncs, el recolzament ferma de la Conselleria d'Educació i Universitats per tal que la innovació de la cotutoria, que ja és una acció pròpia de l'institut que podria transferir-se a altres centres, es mantingui en el temps i abasti a tots els nivells de l'ESO, Batxillerat i Formació Professional. Per això, és imprescindible contar amb més recursos humans i el reconeixement pertinent de les funcions que exerceixen les cotutores i els cotutors dins l'àmbit de l'acció tutorial, amb l'assessorament directa de l'EOSA.

La tasca realitzada en aquest projecte no acaba amb la presentació d'aquest informe, s'haurà de revisar a fons els comentaris lliures de l'alumnat i el professorat i indagar en les possibilitats de millora dels punts febles; és crucial, també, la participació de les famílies ja que conèixer la percepció que tenen entorn a la cotutoria pot contribuir positivament a una millora de dita estratègia. Seguir aprofundint en els seus beneficis és necessari, com ho és continuar reflexionant i analitzant col·laborativament com es pot fer per a que les pràctiques a les aules i la convivència siguin més inclusives. Malgrat es tracta d'un camí sempre inacabat, cal estar en moviment per co-construir -amb tots els agents implicats al centre i externs al mateix- formes efectives per promoure la participació i el progrés de tot l'alumnat, considerant que una educació de qualitat, inclusiva i equitativa, no és un privilegi, és un dret: "totes les alumnes i tots els alumnes compten, i compten per igual" (Ainscow, 2024).

Agraïments

Volem agrair a tot l'equip docent de l'IES Binissalem la seva acollida, implicació i col·laboració al llarg del procés de recerca. La seva experiència i aportacions han estat imprescindibles per poder dur a terme aquest estudi sobre la cotutoria. Alhora, la feina compartida sobre la base de la reflexió i el diàleg ha permès que ens constituïssim com un grup investigador entorn d'un àmbit cabdal de l'educació: la funció tutorial. Moltes gràcies a: Ricard Fores Gargallo (director), Maria Assumpció Bibiloni Pons i Gemma Barceló Ramis (caps d'estudis), Maria Rosa Roca Mas i Maria del Àngels Vaquer Servera (orientadores educatives).

Referències

- Ainscow, M. (2024). Todas y todos los educandos cuentan, y cuentan por igual: Haciendo que la educación sea inclusiva. Document encarregat per UNESCO amb motiu del 30 aniversari de la Declaració de Salamanca.
https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000388991_spa
- Arnaiz, P. (2001). Fundamentación de la tutoría. En AA. VV., *La acción tutorial. El alumnado toma la palabra* (pp.13-22). Graó.
- Bisquerra Alzina, R. y García Navarro, E. (2018). La educación emocional requiere formación del profesorado. *Revista del Consejo Escolar del Estado. Participación, educación emocional y convivencia*, 5(8), 13-27. <https://tinyurl.com/muy9yymn>
- Booth, T., y Ainscow, M. (2002). Guía para la evaluación y mejora de la educación inclusiva. Desarrollando el aprendizaje y la participación en las escuelas. [versió original en anglès del *Centre for studies on Inclusive Education*, 2000].
- De la Cruz, F., y Abreu-Hernández, L. F. (2017). Evaluación de la tutoría en los estudios de posgrado: construcción y validez de escalas. *Revista de Docencia Universitaria*, 15(1), 11-36. <https://doi.org/10.4995/redu.2017.5682>
- Dopico, E. (2012). Tutoría universitaria: Propuestas didácticas de competencia tutorial. *Revista de Docencia Universitaria*, 11, 195-220. <https://doi.org/10.4995/redu.2013.5573>
- Fernández Quintas, J. (2024). Repercusión de la tutoría en el clima de aula y la inteligencia emocional. Tesis Doctoral. Universidad de Vigo.
- García, M. E. (2023). El uso adecuado del acompañamiento tutorial en educación secundaria. *Dilemas contemporáneos: educación, política y valores*, 3, 1-21. <https://doi.org/10.46377/dilemas.v10i3.3592>
- González-Benito, A., Vélaz de Medrano Ureta, C., y López Martín, E. (2018). La tutoría en educación primaria y secundaria en España: Una aproximación empírica. *Revista Española de Orientación y Psicopedagogía*, 29(2), 105-127. <https://doi.org/10.5944/reop.vol.29.num.2.2018.23156>
- González-Benito, A., Vélaz de Medrano Ureta, C., López Martín, E., y Expósito Casas, E. (2018). Evaluación de la Función Tutorial: Diseño y Validación de un Instrumento de Medida (E.F.A.T.). *Bordón. Revista de Pedagogía*, 70(4), 39-54. <https://doi.org/10.13042/Bordon.2018.66258>
- León Carrascosa, V., y Fernández-Díaz, M. J. (2019). Diseño y validación de una escala para evaluar el funcionamiento de las tutorías en Educación Secundaria. *Revista de Investigación Educativa*, 37(2), 525-541. <http://dx.doi.org/10.6018/rie.37.2.345251>
- Ley Orgánica 3/2020, de 29 de diciembre, por la que se modifica la Ley Orgánica 2/2006, de 3 de mayo, de Educación. BOE núm. 340, de 30 de diciembre, pp. 122868 a 122953. <https://www.boe.es/eli/es/lo/2020/12/29/3>
- Olvera-Guevara, N., Guerra-Corrales, J., y Gómez-Flores, Y. (2023). Implementación de tutoría como estrategia de intervención, para disminuir la reprobación y abandono escolar. El caso de un municipio mexicano. *Revista Estudios Psicológicos* 3(2), 80-89. DOI: [10.35622/j.rep.2023.02.006](https://doi.org/10.35622/j.rep.2023.02.006)
- Pupiales, B. (2020). Disminuir la deserción de estudiantes: un estudio etnográfico sobre la tutoría en la Universidad Técnica de Lisboa, Portugal. *Diversitas*, 16(2), 259-270. <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=8391720>
- Torrego, J. C. (coord.), Gómez, M. J., Martínez, C. y Negro, A. (2014). *8 ideas clave. La tutoría en los centros educativos*. Graó.

Irie

Institut de Recerca
i Innovació Educativa

UIB - GOIB